

DESCOPERIREA FAMILIEI

prelucrare și dramatizare
de Virgil Stoenescu, după
romanul lui Ion Brad

MOȘ GORIOT

dramatizare radiofonică
de Horia Lovinescu, după
romanul lui Honoré de Balzac

O MICĂ DIFERENȚĂ

de Petre Sălcudeanu
și Al. Cornescu

Teatrul radiofonic

Cronicarului îi vine greu să aleagă dintre numeroasele emisiuni, cite cuprinde teatrul radiofonic într-o lună, pe cele mai reprezentative; cu atât mai greu, cu cât programul acestei prodigioase „instituții” care e teatrul radiofonic este gândit în mod evident dintr-o perspectivă mai largă și, deci, segmentul lunar din care se face alegerea nu poate reflecta decât într-o măsură incompletă zona tematică de referire a redacției de teatru radiofonic, diversitatea genurilor abordate de realizatori.

Deslușind însă cu ușurință preocuparea teatrului radiofonic de a se menține în sfera actualității ca și pe aceea de a difuza intens și larg marile capodopere universale, am ales pentru cea dintâi cronică dintr-o serie instalată definitiv, sper, în revista noastră (din păcate, atât de irecuperabil târziu instalată) mai întâi...

Descoperirea familiei

Îi va fi fost, desigur, greu lui Virgil Stoenescu, autorul prelucrării radiofonice, să aleagă din cuprinzătoarea cronică a familiei Borceștilor aspectele riguros necesare unei cit mai credincioase dar și cit mai concentrate reflectări a dramatismului cărții lui Ion Brad. Îi va fi fost mai cu seamă foarte greu să renunțe la atâtea și atâtea componente care țin de atributele genului epic și ale vocației poetice, dar care în mod fatal trebuiau îndepărtate pentru a face loc simbului dramatic cuprins de zbuciumata evoluție a lui Octavian Borcea, țăranul ardelean mîndru, aspru și drept, dar tribut ardelean mentalității individualiste de care era împovărat cînd pășea în anii transformărilor revoluționare ale vieții satului. Spre lauda lui, Virgil Stoenescu a depășit aceste inerente servituți, izbutind să reflecte în spațiul strîmt al dramatizării, procesul atât de complex, de adînc, de tulburător pe care-l trăiește cel dintîi dintre Borcești. Drama omului însingurat, părăsit de ai săi, izolat de sat se rezolvă (în contextul social-politic al anilor '60), cînd

țăranul individualist care-și văzuse destrămată familia își găsește, cu sprijinul înțelept, răbdător și plin de tact al comunistului Onișor, locul și drumul în viață, odată cu descoperirea mării familii a țărănimii cooperativizate.

Spectacolul realizat de regizorul Constantin Moruzan adaugă la virtuțile dramatizării o savantă gradare a tensiunii dramatice, condusă abil și în trepte, de la încheștarea tenace, innăbușită a lui tetea Octavian, către explozia eliberatoare parcă, în care se rezolvă deplina afirmare a fondului său cîstit. E în această reușită și meritul mare al actorilor și în primul rînd al lui Mircea Albulescu, interpretul plin de forță și, în același timp, de subtilitate, al lui Octavian Borcea, capabil prin surprinzătoare pauze și prin rostiri șoptite să dea ample dimensiuni dramei eroului său. Un admirabil moment, desfășurat sub semnul unei intense emoții, realizat cu o sensibilitate pe care, mărturisesc, nu o bănuiam la acest actor clădit din forță și tumult interior, realizează Mircea Albulescu împreună cu Irina Răchițeanu-Șirianu, exce-

lenta interpretată a Silviei, soția lui Octavian Borcea, în scena visului lui Octavian, vis atât de plin de semnificații pentru evoluția eroului.

Un rol de greutate în economia romanului, un rol de egală greutate în economia dramatizării, revine lui Onișor, instructorul comitetului raional de partid, reprezentantul cel mai autorizat al forței politice și sociale sub influența hotărâtoare a căreia evoluția existenței lui Octavian Borcea este călăuzită către un sens major. Interpretul lui Onișor este Ștefan Iordache (iarăși, mărturisesc, o surpriză pentru mine, dar și o recunoaștere a îndreptățitei cutezanțe a regizorului). Actorul a izbutit un portret complex, conferind eroului său chibzuință, calm, răbdare și mai ales înțelepciune, toate izvorite din dragostea puternică pentru oameni și din credința în adevărul pe care-l poartă, precum și din încrederea că adevărul lui comunist va găsi teren fertil în conștiința fundamental cinstită a lui Octavian Borcea.

În alte roluri mai puțin întinse și, prin forța lucrurilor, mai puțin generoase, dar nu și mai puțin realizate, am reîntâlnit pe Violeta Andrei, Emil Hossu, Traian Stănescu, întregind un ansamblu de interpreți virtuozii, realizatori ai unui spectacol care onorează teatrul radiofonic, și, prin profunzarea rezonanță actuală și vibrație emoțională, constituie un punct de vîrf în activitatea acestui teatru.

Moș Goriot

Moș Goriot, operă balzaciană de anvergură, amplă frescă a societății pariziene de la începutul veacului 19, adînc sondaj pe verticala acestei societăți, și-a găsit la teatrul radiofonic, prin Horia Lovinescu, autorul excelenței dramatizării, și prin regizorul Dan Puican, formula menită să afecteze cît mai puțin fondul operei, ferindu-l de o eventuală sărăcire: serialul radiofonic. Astfel, distribuit pe șase episoade, materialul dramatic aflat în roman se păstrează aproape intact, romanul însuși fiind un amplu și minuțios caiet de regie, dacă pot spune așa, al comediei (parte din „Comedia umană”) nefericitului Goriot, ocașului Vautrin, doamnei Vauquer, tînărului student Eugène de Rastignac, și a tuturor celorlalte numeroase personaje care întregesc lumea descrisă cu atîta pătrundere de Balzac. Așa stînd lucrurile, avem în față o reprezentație dramatică a unei opere epice la care, îndrăznesc să afirm, o scenă n-ar fi putut năzui fără insurmontabile riscuri.

Dacă mai intervine și o înțeleaptă punere în undă a dramatizării — și aceasta este situația în cazul de față — avem de a face cu o luare de contact directă cu opera însăși, beneficiind pe deasupra și de confortabilul avantaj ca lectura să ne fie transpusă în imagine prin intermediul generos și su-

gestiv al interpretelor. Se cuvin menționate — pe această linie — portretul complex, adînc uman, emoționant, realizat de Nicolae Neamțu-Ottonel în rolul lui Moș Goriot, ca și cel alcătuit din tonuri uscate, seci, acre, al Ninetei Gusti, interpreta doamnei Vauquer. Apoi, iarăși, într-o copleșitoare realizare, Mircea Albulescu, interpretul ocașului lucid, sarcastic, neiertător, dar și plin de farmec și amară înțelepciune, care e Vautrin. Dar, în primul rînd se cuvine menționată și subliniată interpretarea lui Ion Caramitru, care întruchipează pe studentul sărac Eugène de Rastignac, pornit să cucerească prin orice mijloace societatea înaltă a Parisului. Ion Caramitru găsește nebanuite nuanțe pentru a sublinia exaltarea tinerească, temperamentul impulsiv și ambiția nemăsurată, proprii eroului său, așa cum știe să pună în lumină prin subtile dozări ale glasului vibrațiile de adînc și caldă omenie pe care le manifestă Rastignac față de destinul nefericit al lui Moș Goriot.

Cu acest serial, în care bune realizări interpretative mai au, printre alții, Tanți Cocea, Rodica Tapalagă, Valeria Gagealov și Dana Comnea, teatrul radiofonic răspunde unui comandament major al său, și anume acela al difuzării, prin mijloace specifice, a celor mai importante opere ale literaturii universale.

O mică diferență

O mică diferență a fost inițial o comedie destinată scenei. Din motive neștiute nu a ispitit nici un teatru profesionist și iată, Petre Sălcudeanu și Al. Cornescu s-au văzut, ca și alți dramaturgi, plasați în circuitul spectacolelor „pe unde”, beneficiind de o distribuție de elită. Comedia *O mică diferență* pleacă, după cît îmi dau seama, de la un caz real care a făcut obiectul unui răsunător proces de sustragere din avutul obștesc și delapidare, și urmează, în linii mari, faptele așa cum au fost ele relate în presă. Desigur, utilizînd uneltele satirei, autorii au dat dimensiuni caricaturale personajelor lor, proporții grotesci situațiilor, în intenția de a conferi forță demascatoare necinstei, parvenitismului, tendinței de căpătuială. Comedia nu este perfectă, prea multe locuri comune și prea multe efecte ieftine avînd cauză, dar, cum spuneam, o distribuție bine alcătuită, în frunte cu Dem. Rădulescu (Tănăsache) și alături de el, Paul Sava (tovarășul Fusei), Rodica Tapalagă (Mimi) și Coca Andronescu (Mariana Valentina) bine îndrumați de regizorul Titel Constantinescu susțin textul într-un ritm foarte viu și cu o vervă neobosită, cu o poftă de joc de zile mari, realizînd un spectacol de bună calitate în care, spre meritul regiei, și al interpretelor, calitățile comediei *O mică diferență* capătă strălucire, defectele ei trecînd ușor în umbră.

Virgil Munteanu